

RECRUTAREA CORPULUI PROFESORAL AL UNIVERSITĂȚII DIN IAȘI LA ÎNCEPUTUL EPOCII INTERBELICE. CAZUL PETRE ANDREI

Cătălin Botoșineanu

Iași

I. Introducere

Odată cu sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, selecția elitelor academice a devenit un subiect de dezbateri aprinse pentru cei direct implicați în învățământul superior, Ministerul Instrucțiunii, profesorii universitari și asociațiile diverse ale acestora. Temele centrale au fost circumscrise alegerii modelului organizării instituționale a spațiului universitar, în speță cel german sau cel francez, și, în funcție de această opțiune, determinarea caracteristicii educației superioare (un caracter practic sau unul înclinat spre latura teoretică). Astfel, la începuturile sale, învățământul superior românesc a cunoscut afirmarea modelului universitar francez, mai cu seamă a celui napoleonian (cu facultăți izolate între ele, răspândite pe teritoriul Franței, dar aflate sub tutela unei Universități naționale). Însă, odată cu legea instrucțiunii din timpul ministrului liberal Spiru Haret, adoptată în 1898 și cunoscută în epocă drept *legea Haret*, după numele inițiatorului ei, s-a impus definitiv tipul german de organizare¹. Această alegere a avut un corespondent direct în legislația învățământului superior, în mod special asupra căilor de recrutare a corpului profesoral². Noutatea era aceea că, pe

---

¹ *Legea învățământului* din 1864 a fost inspirată de modelul universitar francez, în speță cel napoleonian, cu facultățile „deosebite și izolate între ele”; de altfel legea avea în vedere doar organizarea facultăților, Universitatea „denumind împrejurarea când într-o localitate s-ar afla mai multe facultăți”. În schimb, *legea Haret* a avut ca bază modelul german, Universitatea fiind concepută ca „un tot inițial, ale cărei părți le formează facultățile” (I. Găvănescul, raportor pentru Camera Deputaților al *legii Arion*, în Paul Negulescu, Ion Dumitrescu, George Alexianu, Titus Dragoș, O. C. Demetrescu, *Codul învățământului (primar, secundar, superior)*, București, Edit. Librăriei Pavel Suru, 1929, p. 554 și urm).

² Corpul profesoral al unei facultăți era compus din docenți, conferențieri, profesori agregați și profesori titulari. Referitor la ultimele două categorii, profesorii agregați și cel mai înalt grad, profesorii titulari, acestea copiau tot modelul german al profesorilor extraordinari și ordinari. „Un simț delicat al limbii române” (I. Găvănescul) a impus însă preluarea termenului francez de agregatie, pentru a desemna titlul inferior celui de profesor titular.

lângă examenul clasic de inspirație franceză, articolul 69 prevedea intrarea în universități a profesorilor care făceau dovada elaborării unor lucrări semnificative în domeniul respectiv.

Impunerea necesității lucrărilor, ca rezultat al cercetării profesorilor și fundament al cooptării universitare, odată cu *legea Haret*, a asociat spațiului academic un dezvoltat caracter științific, lucrările originale înmulțindu-se în România. Practica acestui mod de recrutare a demonstrat, în cele din urmă, că prevederea „lucrărilor de mare valoare” era mult prea restrictivă, iar profesorii chemați în acest mod supuși contestărilor. În fața acelor evidențe, Ministerul a prevăzut ca sistem de recrutare în noua lege din 1912, cunoscută drept *legea Arion*, după numele ministrului Instrucțiunii din guvernul conservator Titu Maiorescu, Constantin Arion, aplicarea articolului 81, care consacra reputația științifică a profesorilor³. Erau în acest mod privilegiate dorința de cercetare onestă a profesorilor și activitatea neîntreruptă în domeniul respectiv. Alături de acest sistem derogatoriu, examenul, considerat „poarta cea mare a intrării în Universitate”, a rămas în continuare o componentă esențială a căilor de selecție.

Aceste exigențe, impuse și asumate în mod firesc de „familia universitară”, au produs în practică și unele efecte nedorite. Interpretările la limită ale legii învățământului, „părăsirea” examenului și aplicarea trunchiată a articolului 81 au inflamat spațiul universitar. Influențele de moment, fagăduielile interesate și implicarea politicului aveau să devină determinante, în dauna competiției, atunci când se punea în aplicare o astfel de recomandare. În mod firesc, opinia publică, profesorii Universităților din țară, dar și membrii parlamentului au manifestat îndoieli asupra corectitudinii unora dintre recrutările realizate prin aplicarea articolului 81.

Lucrarea de față se ocupă de practicile de selecție prevăzute în legislația învățământului superior, în primii ani ai epocii interbelice. Facultatea de Litere a Universității din Iași a fost instituția supusă investigației, alături de conturarea semnificațiilor și cronologiei numirii lui Petre Andrei. Miza acestui demers a fost încercarea de a arăta și o altă imagine a folosirii căilor legale de recrutare, dincolo de competențele științifice autentificate în cadrul întrunirilor profesorilor susținători sau examinatori. Am considerat utilă expunerea în detaliu a cazului numirii lui P. Andrei, întrucât a fost unul semnificativ pentru relevarea mijloacelor de selecție a corpului universitar. Coalizările diverse în favoarea sa, implicarea politicului și interpretările la limită ale legii au reprezentat mijloacele prin care, după doi ani de tentative, renumitul sociolog a reușit să fie numit profesor titular.

Lucrarea de față se bazează, în principal, pe informații de arhivă din Fondul Universitatea „Al. I. Cuza”, Rectorat, și Facultatea de Litere și Filosofie, de la Arhivele Naționale din Iași, un bogat material documentar existând și în Arhiva Traian Bratu de la Biblioteca „Mihai Eminescu” din Iași. Apoi, am folosit Fondul

³ *Antologia legilor învățământului din România*, București, 2004, p. 85 și 176.

Ministerul Instrucțiunii și Cultelor de la Arhivele Naționale Istorice Centrale. Arhivele personale ale profesorilor T. Bratu, G. Ibrăileanu și I. Petrovici de la Biblioteca Academiei Române au constituit surse la fel de importante. Nu în ultimul rând, scrisorile dintre profesorii avuți în vedere, publicate deja în volumele de corespondență, dar și cele inedite din arhivele personale, memoriile și jurnalele epocii, presa de orientare liberală și țărănistă, ieșeană și centrală, au completat informațiile lucrării de față.

II. Preliminarii

Mecanismele de selecție atașate articolului 81

Universitățile românești au avut drept misiune, încă de la înființare, „fixarea unui ideal științific și al unuia cultural”⁴. Aceste adevărate prerogative au imprimat recrutării corpului profesoral o dublă responsabilitate, ce revenea atât statului, cât mai ales instituțiilor de învățământ superior. În *legea* din 1912, recrutarea unui profesor universitar se desfășura conform prevederilor articolelor 81, 83 și 84. În cazul primului articol, unul cu caracter derogatoriu, candidatul recomandat devenea direct profesor titular, ultimele două articole stipulând alegerea profesorilor agregați în urma examenului, respectiv a numirii directe venite din partea ministrului, acesta din urmă numind un profesor fără a consulta în prealabil Universitatea. Astfel, exceptând articolul 84, refuzat a fi pus în practică de Universități, două sisteme diferite aveau să hotărască în România interbelică căile de intrare a unui profesor în Universitate.

Cu privire la recrutarea profesorilor universitari, *legea Arion* prevedea deci, pe lângă sistemul examenului, aplicarea articolului 81, care înlocuia de fapt articolul 69 din *legea Haret*, sau, după cum au apreciat contemporanii, principiul „reputației științifice” l-a înlocuit pe cel al „lucrărilor de mare valoare”⁵. Aplicată cu precădere în epocă, în temeiul articolului menționat, procedura avea în vedere numirea directă a unui profesor titular, fără examen, în termen de două luni de la declararea vacantă a catedrei. Apelul la prevederile acestui articol trebuia să fie motivat de valoarea științifică a publicațiilor pretendentului și a notorietății acestora⁶. „Famosul” articol mai impunea ca numirea unui profesor să fie făcută prin recomandarea sa de către majoritatea consiliului Facultății. Următoarele etape erau de fapt o formalitate. Propunerea era sancționată în Senatul universitar, unde reprezentanții celorlalte facultăți se pronunțau doar asupra îndeplinirii formalităților legale, acceptând practic decizia luată în consiliul Facultății. Aceasta

---

⁴ Ministrul Instrucțiunii, C. Arion, *Expunere de motive la legea învățământului din 1912* (Paul Negulescu, ș.a., *Codul învățământului...*, p. 527).

⁵ *Antologia legilor învățământului ...*, p. 85 și 176.

⁶ *Ibidem*, p. 176.

fusese și intenția ministrului Arion, de a responsabiliza în acest mod profesorii: „rolul cel mare, rolul decisiv îl are Facultatea”⁷. În final, recomandarea Senatului era trimisă Ministerului pentru a fi promulgată.

Conceput ca un fel de „invitare” a elementelor celor mai prestigioase, practic articolul 81 a invalidat acest principiu, denumirea sistemului fiind oarecum improprie. Mai degrabă a fost vorba de o „promovare”, o ridicare în rang a profesorului respectiv. Foarte puține au fost excepțiile care au constituit cu adevărat o „chemare” a celui mai prestigios dintre specialiștii din țară. Majoritatea cazurilor au folosit articolul pentru „profesorii autohtoni”, docenți sau conferențieri în acea Facultate, ce își pregăteau în anii de suplinire o poziție favorabilă. Aceștia își puteau astfel gestiona cariera în vederea promovării. Apoi, așteptând o conjunctură avantajoasă, militau pentru inițierea măsurilor necesare aplicării articolului 81.

Trebuie menționat că demersurile nu începeau niciodată înainte de trecerea unui număr de ani, în majoritatea cazurilor cel puțin trei, de la primirea suplinirii unei catedre. Era exact termenul prevăzut în *legea Arion*, după care un profesor agregat putea solicita urcarea în ierarhie, devenind profesor titular prin validarea venită din partea comisiei întrunite special în acel caz. Așadar, o numire cu articolul 81 al unui suplinitor încerca să imprime aceeași legitimitate, în privința formelor, ca și promovarea profesorului agregat către titlatură. Motivația specială, invocată de profesorii susținători, se referea la greutățile ținerii examenului, iar cum componenta temporală era îndeplinită, folosirea articolului 81 se impunea în cele din urmă de la sine⁸. În timp, apelul la prevederile sale și-a arătat limitele, fiind transformat „prin usagiu în monedă comună, concursul devenind excepțiune”⁹. În acest context la limita legii, sintagme precum „lovitură de teatru”, „grupare ocultă”, „coterie” sau „clientelism politic” au fost atașate, deseori, încercărilor de aplicare a articolului 81 pentru recrutarea corpului universitar.

Scoaterea la concurs a unei catedre universitare implica, în primul rând, disponibilitatea Facultății respective de a o elibera, privând astfel un profesor titular sau agregat de posibilitatea suplinirii acesteia. Etapele premergătoare erau, pentru eventualii candidați, dar și pentru susținătorii acestora, momente prielnice pentru sondările legate de viabilitatea efectivă a acelei catedre. Miza acestora era de a afla dacă exista un candidat favorit, sprijinit de o majoritate a Consiliului Facultății respective. Acest lucru se întâmpla mai ales când se știa că pentru ocuparea acelei catedre se va folosi articolul 81, dar și în cazul examenelor pentru

---

⁷ *Expunerea de motive* a ministrului Arion, la legea învățământului din 1912, în Paul Negulescu, ș.a., *Codul învățământului...*, p. 546.

⁸ La Facultatea de Litere a Universității din Iași, această „tactică” a fost folosită pentru numirile lui T. Bratu, I. Minea, N. Șerban, G. Pascu.

⁹ *Raportul* lui C. Bacaloglul, decanul Facultății de Medicină din Iași, în Asociația profesorilor universitari din România, *Adunarea Generală din anul 1923, ținută la Iași. Dare de seamă*, Iași, 1924, p. 26.

agregație când, în ultimul moment, Facultatea lua decizia recomandării unui candidat, cu toate că mai erau și alții înscriși la acel concurs. Prelungirea termenului pentru întrunirea comisiei, amânările și schimbarea componenței comisiei membrilor examinatori constituiau semnale ale intenției unei grupări din cadrul facultății, în acel moment mai influentă, de a tranșa favorabil chestiunea recrutării. Aceste adevărate „investigații”, care au presupus folosirea de-a lungul timpului, în mod regulat, a acelorași metode, au căpătat aerul unor adevărate „ritualuri ale cooptării”¹⁰.

Grupările Facultății de Litere

Facultatea de Litere a reprezentat, după primul război mondial, locul propice coalizărilor profesorilor în cadrul unor grupuri de prestigiu. Această situație a fost facilitată și de expunerea publică a universitarilor ieșeni, fie în cadrul unor reviste importante ale României interbelice (G. Ibrăileanu la „Viața românească”, I. Minea la „Arhiva”), fie în cadrul partidelor politice¹¹. Acest lucru a conferit o semnificație aparte recrutărilor, posibili candidați fiind susceptibili de anumite raporturi cu profesorii bine poziționați din punct de vedere social, în special cu cei ce formau „grupul” de la revista „Viața românească”¹².

După primul război mondial, în Facultate se preconiza impunerea, de către profesorii detașați în misiunea universitară de la Paris (O. Tafrali, I. Găvănescul, I. Ursu), a unui nou raport de forțe prin încercarea de a-l suspenda din învățământ pe I. Bărbulescu, din cauza acuzelor de nepatriotism lansate la finalul conflagrației. Însă, cealaltă grupare, formată din G. Ibrăileanu, D. Gusti, I. Petrovici și T. Bratu, profesori cu orientare de stânga (Petrovici, deși membru al partidului generalului Averescu, era catalogat drept „averescan-țărănist”), a profitat de exemplul militar al profesorului de germană (T. Bratu) pentru a replica dur intențiilor acestora¹³. Eșecul suspendării lui Bărbulescu a minimalizat prestigiul celor reveniți în țară și a menținut vechile raporturi de putere, majoritatea inițiativelor de cooptare la Facultatea de Litere fiind apanajul grupării Ibrăileanu-Bratu.

---

¹⁰ Lucian Nastasă, *Intelectualii și promovarea socială în România. Pentru o morfologie a câmpului universitar*, Cluj-Napoca, Edit. Limes, 2004, p. 134.

¹¹ La jumătatea primului deceniu interbelic, Facultatea de Litere avea cei mai mulți profesori înscriși în partide politice: P. Andrei în P. Țărănesc, apoi la PNT, M. Ralea în PNT, T. Bratu simpatizant al țărănismului și membru, din 1928, al PNT, I. Petrovici în Partidul Poporului, I. Bărbulescu, inițial în P. Conservator, apoi trecut la averescani, I. Botez și N. Șerban membri ai Partidului Liberal, C. Fedeleş și I. Găvănescul în partidul lui A.C. Cuza (L.A.N.C).

¹² M. Sevastos, *Amintiri de la „Viața românească”*, Edit. pentru Literatură, 1966.

¹³ Arhivele Naționale, Direcția Județeană Iași (ANDJ Iași), Fond Universitatea „A.I. Cuza”, Facultatea de Litere, dosar 144/1918-1919.

În primii ani ai epocii interbelice, Tafrali și Găvănescul au rămas izolați, alături de Bărbulescu¹⁴, marginalizarea lor conturându-se și pentru că I. Ursu s-a transferat la Cluj, iar cei doi începuseră să se remarce drept susținători ai acțiunilor lui A.C. Cuza, marginalizat în Universitate. Singura lor „reușită” a fost numirea lui N. Șerban, cu articolul 81, la Catedra de limba franceză, într-un moment în care rectorul Bratu era plecat din Iași. Fiecare dintre profesorii grupării adverse a reușit să faciliteze numirea unui favorit. Astfel, Bratu l-a propus pe Ilie Minea, I. Petrovici pe P. Andrei, Ibrăileanu pe M. Ralea, iar A. Philippide pe G. Pascu și I. Iordan. Un caz special îl reprezintă I. Botez, a cărui recomandare a fost susținută și dorită de către majoritatea profesorilor, Botez fiind directorul Băncii Iașului, donând bani pentru tipărirea lucrărilor colegilor din Facultate și sprijinind apariția revistelor aflate în grija acestora¹⁵. Celelalte recrutări, a lui Gh. Brătianu sau a lui I. M. Marinescu, la limba elină, au fost realizate fără a fi implicate, cel puțin la nivel intern, coalizări, conveniri ale unor noi fidelități și ale unor noi promisiuni din partea membrilor instituției.

III. Numirea lui Petre Andrei

După transferarea lui Dimitrie Gusti la Universitatea din București, începând cu luna august a anului 1920, Catedra de istoria filosofiei antice, etică și sociologie, precum și demnitatea de decan al Facultății de Litere din Iași au rămas vacante¹⁶. Dacă la 25 octombrie 1920, problema decanului a fost rezolvată prin alegerea lui Traian Bratu¹⁷, pentru ocuparea prestigioasei catedre, între anii 1921-1922, s-au purtat adevărate lupte între cele două tabere ale Facultății ieșene, care dorea fiecare să-și impună candidatul favorit¹⁸. Recrutarea lui Petre Andrei în dauna lui G. Aslan

¹⁴ Interesant a fost cazul lui I. Bărbulescu, un caracter naiv și ușor influențabil, „folosit” astfel de ambele grupări. Astfel, la mai puțin de doi ani de la salvarea sa de atacurile lui Tafrali și Găvănescul, a trecut în tabăra acestora. Acest lucru îl aflăm dintr-o scrisoare a lui Gusti către Ibrăileanu, în contextul încercării de a-l numi, la fosta catedră a lui Gusti, pe G. Aslan, acesta beneficiind de sprijinul acordat din „laboratorul de infamii al măștrilor neîntrecuți: Gă., Ta. și Bărb. Ce splendidă trinitate. Poate îți mai aduci aminte cât am luptat, d-ta, Bratu și cu mine, ca să-l salvăm pe Bărb. de furia sfâșietoare și necruțătoare a celor doi patrioți: Gă și Ta. Iată-i acum la un loc” (Scrisoarea lui D. Gusti către G. Ibrăileanu, 24 ianuarie 1921, în *Scrisori către Garabet Ibrăileanu*, vol. III, București, Edit. Minerva, 1973, p. 79-80).

¹⁵ „Mișcarea”, XVII, 28 februarie 1923. Botez dona atunci suma de 80.000 de lei din partea Băncii Iașului, din care 10 000 erau contribuție proprie, pentru imprimarea lucrării lui Al. Philippide, *Originea românilor*.

¹⁶ La 23 august 1920, Ministerul Instrucțiunii anunța Facultatea de Litere din Iași că D. Gusti se transferă la Catedra de Etică, Estetică și Sociologie din cadrul Facultății similare a Universității din București (ANDJ Iași, Fond Universitatea „A.I. Cuza”, Facultatea de Litere, dosar 155/1920, f. 102).

¹⁷ *Ibidem*, dosar 163/1920, f. 362.

¹⁸ La începutul anului universitar 1920-1921, pe 2 respectiv 5 octombrie, G. Aslan și P. Andrei au depus cererile de suplinire a Catedrei lui Gusti, încercând astfel să testeze preferințele Facultății ieșene. Deși Petre Andrei îl suplinea în mod constant pe D. Gusti, cât timp acesta era plecat din Iași, fiind docent al Facultății de Litere, Catedra renumitului sociolog i-a fost acordată spre suplinire lui I. Găvănescul. Hotărârea Consiliului Facultății de a nu privilegia pe nici unul dintre cei doi era un

a reprezentat un caz mediatizat în epocă și a presupus instrumentarea tuturor mijloacelor, de către grupările de profesori adverse, pentru reușita propriului candidat. Astfel, I. Găvănescul îl sprijinea pe G. Aslan, atunci secretar de stat în Ministerul Instrucțiunii și suplinitor la Catedra de sociologia dreptului de la Facultatea de Drept a Universității din Iași. În acest sens, profesorul de pedagogie a câștigat ca aliați, pentru semnarea propunerii de recomandare, pe profesorii O. Tafrali, I. Bărbulescu și Al. Philippide.

De cealaltă parte, I. Petrovici, susținătorul consecvent al lui P. Andrei¹⁹, a reușit să-l convingă pe G. Ibrăileanu de oportunitatea numirii candidatului său. Între cei doi, lucru mărturisit de Petrovici în *Amintirile* sale, a avut loc un adevărat troc pentru reușita favoriților²⁰. Ibrăileanu i-a făgăduit că îl va sprijini pe P. Andrei în schimbul obținerii de la Petrovici a promisiunii că îi va reîntoarce serviciul la revenirea lui M. Ralea din Franța. Grupării din urmă i s-a aliat și profesorul de germană Traian Bratu. Îl lega de Gusti o prietenie sinceră, dar poziția sa era datorată și faptului că avusese un conflict cu Tafrali și Găvănescul, în chestiunea „atitudinii nepatriotice” a lui I. Bărbulescu, atitudine afișată de cei doi profesori la întoarcerea acestora, în 1919, din misiunea universitară de la Paris. În plus, cei doi sprijineau acțiunile din Universitate ale lui A.C. Cuza, adversar declarat al lui Bratu.

Față de aceste poziționări, se explică opoziția vehementă întâmpinată în cadrul Facultății de Litere odată cu încercarea de a-l numi, cu articolul 81, pe G. Aslan la fosta Catedră a lui Gusti, în ședința din ianuarie 1921²¹. În contra recomandării lui G. Aslan, semnată de profesorii Găvănescul, Tafrali, Philippide și Bărbulescu, au fost aduse în ședința prezidată de Traian Bratu, în calitate de pro-rector, numeroase contestări. Primii care s-au înscris la cuvânt au fost oponenții recomandării. Fiind liderul de vârstă al grupării Bratu-Petrovici și cel mai polemic dintre ei, Ibrăileanu a încercat să decredibilizeze recomandarea lui Aslan, recomandând folosirea concursului ca sistem de recrutare, acesta fiind singurul în măsură să dea o șansă ambilor candidați și să elimine astfel o „numire apriorică”. În argumentație, el a dat citire contestației lui P. Andrei, memoriului profesorului I. Petrovici, care lipsea atunci din Iași, și memoriului membrilor Societății

---

prim semn că în viitor, pentru ocuparea Catedrei, odată cu declararea vacantă a acesteia, vor fi angajate discuții foarte aprinse (*Ibidem*, dosar 158/1920, f. 37).

¹⁹ Petre Andrei (1891-1940), absolvent al Facultății de Litere și Filosofie în 1913, avea să-și susțină doctoratul (*Sociologia valorii*) abia în anul 1919, sub conducerea lui D. Gusti. Susținerea a fost întârziată de venirea războiului și de înscrierea sa ca voluntar, lucrarea fiind terminată în 1916, fapt pe care îl aflăm dintr-o înștiințare a Facultății către profesorii Petrovici și Gusti, din vara anului 1916, aceștia urmând a se pronunța asupra lucrării de doctorat a lui P. Andrei (*Ibidem*, dosar 136/1916, f. 30). Din martie 1919, acesta a fost numit docent al facultății, ținând cursuri libere apreciate de colegi și studenți (Vezi și Petre Andrei, *Jurnal. Memorialistică. Corespondență*, ediție îngrijită de Petre Andrei, V. F. Dobrinescu, Doru Tompea, Iași, 1933, p. 8 și urm.).

²⁰ Ion Petrovici, *De-a lungul unei vieți. Amintiri*, București, Edit. pentru Literatură, 1966, p. 417-418.

²¹ ANDJ Iași, Fond Universitatea „Al.I. Cuza”, Rectorat, dosar 955/1921, Procesul Verbal al ședinței din 4 ianuarie 1921 a Senatului reunit cu Consiliul Facultății de Litere, f.1 și urm.

studenților în Litere și Filosofie. De fapt, G. Ibrăileanu viza prin solicitarea concursului stabilirea „reputației prealabile” a candidaților, domeniu în care G. Aslan era inferior lui P. Andrei²².

În continuarea discuțiilor, G. Ibrăileanu a insistat asupra memoriului studenților, a căror atitudine, menționa istoricul literar, avea explicația ei, studenții fiind dezamăgiți că în locul lui Petre Andrei „a fost propus un altul, pe care chiar ei, profesorii de la Litere, l-au respins în trecut”²³. Conștient că recomandarea lui Aslan ar putea trece prin Senat, criticul literar a încercat apoi să demonstreze lipsa de susținere efectivă a acestuia în rândul profesorilor ieșeni. Cum Tafrali și Găvănescul erau de neatins, iar în acele momente Bărbulescu părea a da dovadă de intransigență, istoricul literar a pus la îndoială argumentele filologului Philippide. Acesta, naiv, a replicat că nu cunoștea niciuna din lucrările lui Aslan, pe care de altfel nici nu le citise, dar a semnat fiind convins de „colegul Găvănescul care e specialist și cunoaște toate lucrările lui Aslan”²⁴.

Demascând astfel punerea în scenă a colegilor săi, dintre care doar unul singur era specialist în domeniul Catedrei (profesorul Găvănescul), Ibrăileanu a cerut concurs „în luptă dreaptă”, sub jurizarea unor specialiști, urmând ca aceștia să-și măsoare forțele. Mai mult, unii dintre profesorii abilitați în domeniul Catedrei, precum I. Petrovici, care nu a fost consultat, și chiar fostul titular al ei, D. Gusti, se pronunțaseră în favoarea lui P. Andrei.

În replică, Tafrali și Găvănescul au contestat competențele lui Andrei având în vedere specificul catedrei. Acesta era în principal de istoria filosofiei antice, iar lucrările lui Andrei erau de sociologie. Apoi, P. Andrei, în opinia lui Tafrali, nu știa grecește, de aici practic imposibilitatea studierii surselor în original. În ajutorul lui Tafrali, Găvănescul aprecia ca având un „gust academic dubios” supărarea lui Ibrăileanu față de recomandarea semnată de o parte a colegilor săi. Tendința criticii era configurată astfel în jurul unor limite științifice ale lui Andrei, recomandându-l de fapt, în opinia oponentilor, doar incompatibilități. Având ultimul cuvânt, Bratu a încercat să aducă un contraargument de aceeași natură, semnalând faptul că prin acea recomandare „se surpă prestigiul Universității”, fiind imposibil ca cineva care a fost respins la examenul de capacitate din învățământul secundar să poată fi numit profesor al unei Universități.

La votul final, G. Aslan a mai câștigat, pe lângă cele patru voturi pe care deja conta, încă două din partea reprezentanților Facultății de Drept, iar cum în sală erau

---

²² P. Andrei avea susținut un doctorat la Universitatea din Iași, *Filisofia valorii*, apoi publicase, în 1921, încă două lucrări: *Problema fericirii și Sociologia revoluției*, în timp ce G. Aslan susținuse un doctorat în Franța, având publicate doar unele „scrieri de vulgarizare” ale operelor unor filosofi, ultima sa lucrare de acest gen apărând în 1908.

²³ G. Aslan candidase la concurs pentru ocuparea a două catedre ale Facultății de Litere din Iași, pierzând în fața lui I. Petrovici, în 1909, și a lui D. Gusti, în 1912 (Biblioteca Academiei Române (BAR), Secția Manuscrise-Carte Rară, Arhiva 684 (I. Petrovici), Scrisoarea lui G. Aslan către I. Petrovici, 1911; ANDJ Iași, Fond Universitatea „Al.I. Cuza”, Rectorat, dosar 955/1921, f. 4.).

²⁴ ANDJ Iași, Fond Universitatea „Al.I. Cuza”, Rectorat, dosar 955/1921, f. 5.

prezenți doar 11 profesori din cele două organisme de conducere a Universității (Senatul universitar și Consiliul Facultății de Litere), recomandarea lui G. Aslan cu articolul 81 a primit aviz favorabil²⁵. Părea, cel puțin în primă fază, că secretarul de stat în Ministerul Instrucțiunii reușise în sfârșit să-și împlinească mai vechea dorință, ocuparea unei catedre universitare. Deși coleg cu acesta în partidul lui Averescu, I. Petrovici, liderul grupării din Iași a Partidului Poporului²⁶, nu a acceptat înfrângerea pe care tocmai o suferise în cadrul propriei Facultăți.

Recomandarea lui Aslan cu articolul 81, fostul său contracandidat la Catedra de istoria filosofiei de la Facultatea ieșeană, nu l-a descumpănit pe I. Petrovici²⁷. Acelei numiri, din cauza proastei reputații științifice a lui Aslan, dar și a faptului că provenea din rândul guvernului în exercițiu, lucru văzut ca o încercare de limitare a autonomiei Universității, i s-a făcut o publicitate negativă²⁸. Beneficiind de influența sa în rândul partidului propriu, aflat atunci la guvernare (guvernul Averescu, martie 1920-decembrie 1921), Ion Petrovici a pus în mișcare un întreg mecanism de contestare a deciziei luate de Facultatea de Litere. Scopul principal al acestei mișcări, la care s-a asociat și Traian Bratu în calitatea sa oficială de decan, a fost invalidarea numirii lui Aslan și republicarea „vacanței” catedrei.

Astfel, la 28 ianuarie, Bratu a înștiințat oficial pe rectorul Universității despre modul în care Aslan, beneficiind de calitatea sa de înalt funcționar în Minister, „a terorizat funcționarii Rectoratului”, impunându-le acestora hârtiile oficiale ale dosarului recomandării și sustrăgând procesul verbal al ședinței din 4 ianuarie, pentru a-l completa cu opiniile favorabile ale profesorilor susținători de la Facultatea de Drept, și anume D. Alexandrescu, reprezentantul acesteia în Senat²⁹.

Mai mult decât atât, era nevoie de conturarea unei noi majorități în cadrul Facultății, temporar pierdută de gruparea Ibrăileanu-Petrovici-Bratu. În acest scop, trebuiau dislocați din rândul grupării adverse Philippide și Bărbulescu. Acest lucru a fost realizat destul de simplu, Philippide primind sprijinul lui Petrovici și Ibrăileanu la numirea lui Giorge Pascu cu articolul 81, favoritul său, în mai 1921, deși Bratu se opusese în mod vehement³⁰. Bărbulescu, cunoscut ca un personaj ușor

²⁵ *Ibidem*, f. 46.

²⁶ BAR, Secția Manuscrise Carte Rară, Fondul I. Petrovici. Corespondență, S 8(9)/XXV, Scrisoarea lui Averescu către Petrovici, 17 iunie 1924.

²⁷ Vezi și BAR, Secția Manuscrise Carte Rară, Fondul Ion Petrovici. Corespondență, S 2 (2)/XXV, Scrisoarea lui Petre Andrei către I. Petrovici, din 20 octombrie 1916. Orfan de tată, P. Andrei îi scria de pe front profesorului său despre speranța victoriei României în război și despre sacrificiul suprem la care era dispus pentru realizarea aceluia ideal.

²⁸ Transferat deja la București, D. Gusti îi scria lui G. Ibrăileanu, la 24 ianuarie 1921, despre reacțiile provocate de „încercarea” de la Iași: „am convingerea (și chiar asigurări) că aslaniaza nu va reuși [...] Căutați să nu alegeți în comisie numai admiratori ai lichelismului aslanist. Căci, dacă aslanistii, care au majoritatea, se vor alege ei înșiși, n-am făcut nimic: vor fi 4 în Iași pentru Aslan (din 7), de la început” (*Scrisori către Garabet Ibrăileanu*, vol. III, București, Edit. Minerva, 1973, Dimitrie Gusti către G. Ibrăileanu, p. 80).

²⁹ ANDJ Iași, Fond Universitatea „A.I. Cuza”, Rectorat, dosar 955/1921, f. 53.

³⁰ *Ibidem*, 978/1921, f. 56 și urm.

de manipulat, a fost în cele din urmă câștigat de tabăra adversă. Petrovici i-a promis că îi va sprijini solicitarea de a intra în rândul Partidului Poporului, Bărbulescu ajungând în final deputat al aceluși partid³¹. Astfel, în scurt timp, gruparea lui Găvănescul și Tafrali pierduse majoritatea din Consiliu și speranța că vor avea întâietatea în gestionarea treburilor Facultății. Mai era nevoie însă de obținerea acceptului Ministerului pentru republicarea vacanței catedrei.

Pentru aceasta, în cadrul reunirii Marelui Colegiu Universitar, din februarie 1922, a fost expus pe larg cazul lui P. Andrei. Deși nu avea competențe în astfel de situații, lucru revelat de profesorii de la Facultatea de Drept prezenți la lucrări, instituția ieșeană a protestat dur față de recomandarea lui Aslan, încercând astfel să preîntâmpine publicarea decretului de numire de către ministrul Instrucțiunii³². Acțiunile au ajuns la un rezultat, în iunie 1921 Ministerul înștiințând Universitatea ieșeană că, în ciuda recomandării lui Aslan, a hotărât să fie ținut concursul de agregatie pentru ocuparea Catedrei de istoria filosofiei, etică și sociologie³³. Recomandarea conform articolului 81, în baza competențelor excepționale ale candidatului, nu putea să fie aprobată de Minister întrucât „valoarea științifică a candidatului este prea mult și violent pusă la îndoială”³⁴. De aceea era de preferat ținerea examenului pentru ca G. Aslan să-și poată dovedi fără ambiguități valoarea științifică. A fost o decizie extremă a Ministerului, foarte rar acesta făcând uz de acest drept, care „încălca” cutumele aflate în practică ale sistemului numirilor cu articolul 81.

Catedra fiind declarată din nou vacantă, următorul pas în sensul recomandării Ministerului era ținerea examenului de agregatie. Și de această dată, cele două grupări ale profesorilor Facultății ieșene au încercat să tergiverseze întrunirea comisiei. Timp de aproape doi ani, până în octombrie 1922, nu s-a luat nicio hotărâre definitivă, comisia nereușind să se întrunească niciodată, termenele fiind depășite, iar Catedra fiind scoasă în mod succesiv de către Minister la concurs. Prin aceste proceduri, gruparea profesorilor favorabili lui P. Andrei încerca să submineze rolul de posibili arbitri pe care l-ar fi putut avea profesorii susținători ai lui G. Aslan. Între timp, profesorii ostili acestuia din urmă repertau o victorie decisivă: în octombrie 1921 Bratu devenise rectorul Universității, iar Ibrăileanu fusese ales decan al Facultății de Litere, spre dezamăgirea lui Găvănescul³⁵.

³¹ I. Petrovici, *op.cit.*, p.275.

³² Prin vocea profesorului D. Alexandrescu, favorabil lui Aslan, Facultatea de Drept a trimis Rectoratului un „contra – protest” la protestul inițiat de membrii Universității în cazul Andrei, prin care denunța calitatea Marelui Colegiu de a se pronunța și a interveni asupra unei decizii a Senatului reunit cu Consiliul Facultății de Litere (BAR, Arhiva 1636 (Traian Bratu), Dosarul Aslan).

³³ ANDJ Iași, Fond Universitatea „A.I. Cuza”, Facultatea de Litere, dosar 171/1921, f. 16.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ BAR, Fondul Traian Bratu. Corespondență, S 11(3)/M VII, scrisoarea lui Găvănescul către Traian Bratu, din 29 octombrie 1921. Găvănescul, după ce îl felicita pe Bratu pentru alegerea în demnitatea de rector, îi cerea să predea actele Facultății, pentru că nu putea ocupa ambele funcții în

După anularea numirii lui G. Aslan, Ministerul a aprobat, în decembrie 1921, membrii comisiei pentru examenul de agregatie la fosta Catedră a lui Gusti³⁶. Alcătuirea comisiei a fost de data aceasta gerată de gruparea din jurul lui Petrovici. De la Iași, au fost aleși, de către Consiliul Facultății de Litere, profesorii Găvănescul, care va deveni și președintele comisiei, Bărbulescu, Petrovici și Bratu, iar de la București, D. Gusti, V. Pârvan și Burileanu, favorabili lui Aslan fiind așadar doar profesorii Burileanu și Găvănescul. Profesorul de arheologie O. Tafrali a contestat alegerea lui Bratu în comisie, el considerându-se mai apropiat de specializarea Catedrei și deci îndreptățit să fie membru în locul profesorului de germană. A trimis scrisori către ministrul Instrucțiunii, în aprilie și august 1922, în care acuza că a fost victima unor „jocuri de culise” menite a-l bloca în încercarea de a ocupa un loc în comisia de agregatie³⁷.

Mai mult decât atât, comisia majoritar favorabilă lui Andrei era alcătuită în așa fel încât lucrările ei nu trebuiau să aibă loc niciodată. În luna mai 1922, comisia ar fi trebuit să se întrunească la Iași sub președinția lui Găvănescul. Fără a-i consulta pe ceilalți membri, profesorul Burileanu a înaintat ministrului demisia sa, motivată de faptul că, spunea el, prezența sa în comisie era inutilă fiindcă „se urmărea sacrificarea catedrei și nu voiesc să consființesc prin prezența mea un asemenea act”³⁸. Gravă, în opinia sa, era dizolvarea comisiei, președintele Găvănescul neprimind la timp actele necesare, care se aflau la secretariatul Facultății. În cele din urmă, termenul acordat pentru ținerea examenului a expirat. Urmarea a fost firească, profesorul de pedagogie, I. Găvănescul, a demisionat și el patru zile mai târziu, Gusti devenind noul președinte al comisiei³⁹.

Era o nouă dezamăgire contabilizată de gruparea Tafrali-Găvănescul. Împingând la maximum limitele legii, gruparea adversă le-a replicat cu aceeași procedură prin care aceștia îl recomandaseră în trecut pe G. Aslan. Au fost interpretate abuziv prevederile legii, fiind exprimate în mod ostentativ refuzurile creditării calității de judecători a lui Găvănescul și Tafrali în chestiunea meritelor științifice ale lui P. Andrei. Acestea constituiau gesturi cu o anumită încărcătură simbolică, ce afișau siguranța că „aslaniada” nu va reuși. Era necesar să li se impună, ca reale, ceva mai mult decât competențele superioare ale lui Petre Andrei. Tafrali și Găvănescul trebuiau să conștientizeze noile raporturi de putere din cadrul Facultății de Litere din Iași. O „arheologie” a legislației învățământului superior și

---

aceiași timp. Bratu refuza însă să predea conducerea facultății pro-decanului Găvănescul, în calitate de cel mai vechi dintre profesorii în funcție, până la alegerea noului decan, care va fi Ibrăileanu.

³⁶ Arhivele Naționale Istorice Centrale (*infra*: ANIC), Fond Ministerul Instrucțiunii și Cultelor, dosar 473/1922, f. 3.

³⁷ Tafrali condamna faptul că în Consiliu s-a votat de 3-4 ori pentru a fi scos din comisie, în final lovitura decisivă fiind aducerea în Consiliul Facultății a lui G. Pascu, care prin votul decisiv ar fi ajutat „pentru comiterea ilegalității” (*Ibidem*, f. 7).

³⁸ Scrisoarea lui Burileanu către ministrul Instrucțiunii, 15 mai 1922 (*Ibidem*, f. 5).

³⁹ Adresa din 19 mai 1922 a Comisiei de agregatie (*Ibidem*, f. 10).

o „pedagogie” a înfrângerii li se prezentaseră în mod succesiv acestora, de către gruparea Bratu-Petrovici-Ibrăileanu.

Finalul cazului Petre Andrei

După amânările „firești” ale concursului pentru ocuparea Catedrei, în luna octombrie 1922, gruparea favorabilă lui P. Andrei a socotit că era momentul aplicării loviturii decisive. Astfel că, la 31 octombrie, Senatul Universității se reunea cu Consiliul Facultății de Litere pentru a propune recomandarea cu articolul 81 a lui Petre Andrei la catedra atât de râvnită⁴⁰. În noul context, dintre foștii susținători ai lui Aslan, profesorii Bărbulescu și Philippide au ajuns să semneze memoriul de recomandare. Tafrali a lipsit de la ședință și doar Găvănescul a protestat împotriva folosirii articolului 81, fără însă a mai contesta calitatea științifică a candidatului. Afirma astfel că nu înțelegea graba cu care se făcea propunerea, insistând asupra evidențelor: era timp încă o lună până la ținerea concursului, apoi se recomanda direct candidatul care ceruse concurs, mai „era doar candidat și dl. Fedeleș” (suplinitor de psihologie la Facultatea din Iași)⁴¹. Valoarea superioară a lui Andrei în fața lui Fedeleș, „coșmarul” ocupării catedrei, care durase timp de doi ani, minimalizarea meritelor lui Fedeleș, faptul că Aslan anunțase deja pe Bărbulescu că nu se va mai înscrie la concurs au constituit temele principale ale dezbaterilor, în urma cărora s-a impus un vot favorabil lui P. Andrei.

Acest lucru a presupus însă, din partea lui Petrovici, încercarea de a tempera excesul de opoziție a lui Găvănescul și atitudinea nefavorabilă a lui Tafrali, printr-o reconciliere temporară cu aceștia, făcându-le un serviciu important. El avea să semneze propunerea de recomandare cu articolul 81, inițiată de gruparea acestora din urmă, a lui N. Șerban, la Catedra de limba și literatura franceză, în ședința Senatului din 20 octombrie 1922⁴². În acest mod, credea Petrovici, ei vor renunța să conteste meritele științifice ale lui Andrei, așa cum au făcut-o în urmă cu aproape doi ani, dacă îi va sprijini în susținerea lui Șerban. Era un detaliu important, întrucât un asemenea comportament ar fi creat o impresie defavorabilă lui P. Andrei la Minister. Acest lucru nu avea să se întâmple, deși, după cum am văzut, în timpul lucrărilor, Găvănescul părea împăcat cu înfrângerea suferită prin recomandarea candidatului refuzat de el în ianuarie 1921.

Conform propriului plan de a-i concilia pe oponenții lui Andrei, profesorul de filosofie I. Petrovici, unul din liderii marcantă ai averescanilor, a semnat așadar

---

⁴⁰ ANIC, Fond Ministerul Instrucțiunii și Cultelor, dosar 473/1922, f. 44 și urm.; ANDJ Iași, Fond Universitatea „Al.I. Cuza”, Rectorat, dosar 1006/1922, f. 14 și urm.

⁴¹ ANIC, Fond Ministerul Instrucțiunii și Cultelor, dosar 473/1922, f. 49.

⁴² În ziarele epocii, numirea sa a demonstrat încă o dată că ceva „era putred în sistem”, Șerban fiind numit cu articolul 81, fără a fi specialist, el având doar un doctorat în litere, ce-i drept, susținut în Franța („Opinia”, XVIII, 1 noiembrie 1922).

memoriul de susținere⁴³. Fiind o fire pragmatică, Petrovici era unul dintre personajele importante ale Facultății de Litere, bucurându-se și de o susținere politică considerabilă. Nu s-a implicat, în mod decisiv, în niciunul din scandalurile care au avut loc între profesorii Facultății de Litere, preferând să-și urmărească interesele imediate⁴⁴. Atitudinea sa favorabilă față de recomandarea lui N. Șerban, când a susținut de fapt pe Găvănescul și Tafrali, își găsește explicația în încercarea de a le tempera acestora aversiunea față de P. Andrei, căruia 11 zile mai târziu avea să-i susțină recomandarea cu articolul 81.

În acest fel, se poate explica mirarea lui Petrovici când, trecând pe la Rectorat, a luat cunoștință de „pagina” defăimătoare la adresa lui P. Andrei, pe care Găvănescul a adăugat-o, după terminarea discuțiilor, la dosarul recomandării acestuia. Replica a fost una pe măsură, într-o scrisoare către Găvănescul, din 9 noiembrie 1922, Petrovici acuzându-l pe acesta de „parțialitate și samavolnicie, urmărind bineînțeles mai presus de toate să creați la Minister o atmosferă defavorabilă numirii sale”⁴⁵. În fața acelei „prigoane canibalice”, Petrovici avea să constate „o prăpastie sufletească între dv. și mine. Vă declar că de astăzi înainte refuz de a mai lucra în orice comisiune din care veți face parte și dv. V-am citat o singură consecință, de imediată actualitate, celelalte se înțeleg de la sine”⁴⁶. Conștient de răul făcut de Găvănescul numirii lui P. Andrei, prin atașarea acelei completări la dosar, Petrovici i-a scris în aceeași zi ministrului C. Angelescu⁴⁷. Profesorul ieșean încerca să arate ministrului că numirea s-a făcut cu „quasi-unanimitatea de voturi, aproape în mijlocul unui adevărat entuziasm”. Pentru a-l sensibiliza pe Angelescu, Petrovici i se destăinuie acestuia în privința sentimentelor sale față de Andrei: „este elevul meu favorit și însușirile sale deosebite m-au făcut să-l iubesc ca pe propriu-mi copil.”⁴⁸

Apoi, pentru ca să atenueze defăimările lui Găvănescul, a adus în discuție cazul recomandării lui N. Șerban, a cărui propunere a semnat-o și el. Fără a „voi să scobor cu nimica valoarea lui Șerban, nu mă pot opri totuși să nu constat că recomandarea lui Andrei e mult mai în limitele legii și mai aplaudată în lumea intelectuală de aici”. Cum însă confirmarea numirii întârzia deja, iar Găvănescul nu

---

⁴³ Din tonul scrisorilor lui Averescu către Petrovici reiese că acesta era un confident al generalului și un lider al partidului pentru zona Moldovei (BAR, Secția Manuscrise Carte Rară, Fondul I. Petrovici. Corespondență, S 8(9-12)/XXV, Scrisorile lui Averescu către Petrovici).

⁴⁴ Dintre profesorii Facultății de Litere, I. Petrovici era singurul care deținea o funcție administrativă retribuită și care ieșea din „preocupările specialității științifice”. În declarația făcută către conducerea Universității, în septembrie 1918, Petrovici declarase că era efor al Spitalului Sf. Spiridon, de unde încasa indemnizația de 640 de lei; pentru comparație un profesor titular avea leafa de 1800 de lei, iar un agregat 1200 lei (ANDJ Iași, Fond Universitatea „A.I. Cuza”, Facultatea de Litere, dosar 141/1917-1918).

⁴⁵ BAR, Secția Manuscrise-Carte Rară, Fondul I. Petrovici. Corespondență, S 68/XVII, Petrovici către Găvănescul, 9 nov. 1922.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*, S 23/CDLXIX, Petrovici către C. Angelescu, 9 nov 1922.

⁴⁸ *Ibidem*.

putea fi acuzat de rea credință pentru opiniile afirmate în „pagina” adăugată la dosarul recomandării lui Andrei, și nici nu puteau fi pomenite rațiunile proprii semnături pe recomandarea lui Șerban, Petrovici s-a limitat la exersarea diplomației și a curtoaziei față de înaltul oficial. Profesorul ieșean îl ruga pe ministru să cerceteze doar dosarul recomandării lui Andrei, fiind încredințat că „veți trece fără greutate peste orice alte mașinațiuni care în astfel de ocazii se ivesc de obicei”⁴⁹.

În acest context, votul din 31 octombrie asupra numirii lui P. Andrei nu a fost primit favorabil de către noua conducere liberală a Ministerului Instrucțiunii. Astfel, ministrul Angelescu, secretarul de stat V. Valaori și profesorul Burileanu, fostul membru al comisiei de agregatie ajuns director în Minister, au întârziat trimiterea decretului de numire spre sancționarea sa de către rege și publicarea în „Monitorul Oficial”⁵⁰. Plecat la Minister, lui P. Andrei i s-au refuzat orice fel de explicații. Acest lucru a apărut în mediul universitar ieșean drept o imixtiune politică, cazul lui P. Andrei fiind comparat cu cel al lui N. Șerban, „proaspăt” numit cu articolul 81 la Catedra de limba franceză. Profesorul de franceză se înscriesese în clubul liberal din Iași, în timp ce P. Andrei era „suspectat” de simpatii pentru țărănișm⁵¹.

Presa vremii a acreditat și o altă versiune asupra cazului P. Andrei. Oficiosul țărănișt „Aurora” a legat încetarea tergiversărilor numirii sale de sprijinul acordat de către ministrul liberal al Sănătății Publice, Gh. Mârzescu⁵². Această „deconspirare” a venit la numai câteva luni după ce ziarul liberal din Iași, „Mișcarea”, denunța greutățile ce i s-au făcut lui Andrei, numindu-l pe acesta

---

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ Aceștia i-au replicat lui P. Andrei, aflat atunci la București, că legea prevedea un termen de două luni pentru pronunțarea Ministerului, deci abia după depășirea termenului se va lua în discuție cazul său. În apărarea sa, P. Andrei le-a obiectat că acel termen era pentru ministru unul „extinctiv” și nu unul „suspansiv”. Valaori, în schimb, l-a atenționat asupra informărilor venite la Minister din partea lui Tafrali, care-l acuzau pe Andrei că nu știa limbile clasice. Dezamăgit, P. Andrei a mai adus ca argument faptul că numirea lui N. Șerban la Catedra de franceză a Facultății de Litere din Iași a fost făcută în doar patru zile. În contra acestor afirmații, „Burileanu, îndârjit, prost și plecat ca o slugă mă privea cu ochi dușmani” (BAR, Fondul Ion Petrovici. Corespondență, S 2 (4)/ XXV, Petre Andrei către Ion Petrovici, 5 noiembrie 1922).

⁵¹ La întoarcerea în Iași, rectorul Bratu a contestat recomandarea lui Șerban pe motivul că ședința Senatului fusese ilegal constituită, reprezentanții Facultății de Drept absentând, deoarece erau în conflict cu rectorul, iar Facultatea de Litere nu era legal reprezentată de o majoritate (fiind în total 9 profesori, trebuiau așadar să fie prezenți 5 care să semneze recomandarea și nu doar 4, câți au fost în acea ședință). Deci, numirea trebuia anulată. Bratu i-a asociat demersului său și pe ceilalți profesori ai Facultății, trimițând în acest sens un memoriu Ministerului, prin care solicita anularea numirii deja sancționate la 25 octombrie, prin decret regal. Printre motivele invocate se numărau respectul legalității, păstrarea autorității unei Catedre, imposibil de apărat dacă o „ocupă unul ilegal”. Ministerul, în cele din urmă, a ignorat protestul și a dat curs numirii lui Șerban (ANIC, Fond Ministerul Instrucțiunii și Cultelor, dosar 472, /1922, f. 33 și urm.).

⁵² „Aurora”, București, II, 4 decembrie 1922.

„candidatul cel mai serios la acea catedră”⁵³. Numirea sa, stânjenită de completarea lui Găvănescul la dosarul numirii, avea totuși să fie confirmată la 1 decembrie 1922, la aproape două luni de la trimiterea recomandării către Minister⁵⁴.

IV. Concluzii

În prima decadă a României interbelice, recrutarea corpului profesoral a constituit un subiect important al dezbaterilor academice și al spațiului public, racordând de fapt Universitățile românești la spiritul epocii, unul marcat de „predominarea politicului, cu succesele lui ieftine de după război”⁵⁵. Selecția personalului didactic din învățământul superior a preocupat în așa măsură pe cei direct implicați, Ministerul Instrucțiunii, Universități și profesori, încât a ajuns să fie considerată o problemă a devenirii culturii române. În acest sens, universitarii erau socotiți mijlocitorii vieții intelectuale și culturale a națiunii. Acest climat a făcut posibil ca discursurile, gesturile și simbolurile atașate unei promovări universitare să aibă o importanță incomparabil mai mare decât competențele științifice ale candidatului.

Pornind de la aceste realități, legislația învățământului superior, în mod special cea cuprinsă în *Legea Arion*, a prevăzut ca premisă a selecției elitelor academice intrarea în Universități a „elementelor cele mai merituoase”. Însă, aplicarea efectivă a prevederilor legale care stabileau cadrul recrutării a demonstrat că acest deziderat a fost asumat nu fără a avea parte de imputări, reveniri și invalidări ale numirilor. Acestea au infirmat, într-o bună măsură, speranțele legiuitorului într-un sistem universitar bucurându-se de autonomie, ferit de politizări și conflicte. În timp, cutumele de selecție universitară, consolidate prin frecvențări succesive ale aceluiași mecanism, aveau să asigure repartitia catedrelor vacante.

Pe de altă parte, numirile potrivit articolului 81 au arătat lacunele existente în legislația învățământului superior și în practica academică, în cazul recrutării corpului profesoral. Ele indică totodată dinamica grupurilor de prestigiu din mediul universitar. Una din majoritățile profesorilor unei facultăți, folosindu-se de modalitățile legale, putea să impună un candidat prin eludarea concursului în dauna celorlalți înscriși. Era știut că articolul 81 ușura în mare parte birocrăția caracteristică numirii profesorilor universitari, scurta timpul de așteptare a candidaților, scutea de practica unui examen pe cei cu o activitate științifică remarcabilă și cu o reputație consolidată. Totuși, atunci când erau mai mulți

⁵³ „Mișcarea”, Iași, XVI, 6 iulie 1922.

⁵⁴ ANIC, Fond Ministerul Instrucțiunii și Cultelor, dosar 473/1922, f. 41; „Mișcarea”, XVII, 3 decembrie 1922, p. 2.

⁵⁵ Iosif Gabrea, *Școala românească. Structura și politica ei. 1921-1932*, București, f.a. [1932], p. 93.

candidați înscriși la concurs, apelul la acest articol a tensionat atmosfera din facultăți și a scos la iveală dezacordurile dintre profesori.

Universitatea din Iași nu a fost străină de aceste tensiuni și nici de polemicile și de conflictele legate de practica recrutărilor universitarilor. În primii ani de după război, Facultatea de Litere s-a confruntat cu dificultăți multiple privind completarea catedrelor vacante cu profesori demni de o asemenea misiune. În epocă însă, anvergura acestor încercări a condus la declanșarea unor dispute între grupările de profesori, între acestea și Ministerul Instrucțiunii, unele dintre ele situându-se departe de un spațiu academic ideal. A fost și cazul cooptării profesorului P. Andrei în cadrul Facultății de Litere. Promovarea într-o asemenea demnitate a apelat, uneori, la alte repere decât cele exclusiv științifice. Legăturile personale, de multe ori având ca punct de pornire colaborările științifice în acel domeniu, și interesele unei grupări a profesorilor din facultate de a-și prezerva pozițiile deținute prin cooptări favorabile au conturat mecanismele de recrutare a personalului universitar, în primii ani ai perioadei interbelice.

Cazul numirii lui Petre Andrei arată fizionomia grupărilor de prestigiu din cadrul Facultății de Litere și Filologie din Iași și indisponibilitatea acestora la a tolera recomandarea unui profesor fidel adversarilor. În acest context, orice demers instituțional desfășurat în Facultatea de Litere a Universității din Iași a coincis practic cu asumarea unui proiect de putere, care viza prezervarea unor poziții ierarhice. Prin cooptarea lui P. Andrei, gruparea Bratu-Ibrăileanu-Petrovici își mărise numărul profesorilor a căror fidelitate fusese deja probată, asigurându-și în acest mod întâietatea asupra proceselor decizionale ale instituției de învățământ. Opoziția față de numirea lui Aslan, concomitent cu prezentarea meritelor și performanțelor științifice ale lui P. Andrei au avut menirea de a indica, posibililor opozanți, susținerea necondiționată a fostului student și doctorand al Facultății. Mai mult decât atât, sprijinul acordat de către profesorii Universității, în cadrul întrunirilor Marelui Colegiu universitar, a impus Ministerului principiul respectării autonomiei universitare și al autorității unei Facultăți în recrutarea propriului personal didactic, dincolo de implicarea politicului.

The elections of professors at the University of Iassy at the beginning of the inter-war period. Petre Andrei case

Abstract

The elections for the professors' chairs in Romania, between wars, were a very important preoccupation of the political class, being seen as a guarantee of the quality of the academic education. To put into practice the German or French model was the main issue of the debate in that period of time. The solution chosen by the higher education law of 1912 proposed some ways for the elections inspired by the two systems, but also imposed, by the 81 article, an original method to choose the academic staff. A professor was directly appointed, without examination, by the Ministry of the Instruction at the recommendation of the majority of the professors' council. This was the solution even if there were more than one candidate. In practice, the ambiguity of these stipulations

made contestable the elections of some professors, and the rightness of the system of recruitment was doubtful.

The case of P. Andrei's appointment shows us another image of the usage of the legal ways of recruitment beyond the scientific proficiency validated by the Faculty of Letters' Board, but also the morphology of the groups of professors from Cuza University. This was a particular case because the legal recommendation of G. Aslan for the History of Antique Philosophy, Ethics and Sociology Chair was not accepted by the Ministry, because of the very strong impugnments of some professors from the Letters Faculty. The group formed by Traian Bratu and G. Ibraileanu joined the I. Petrovici position, who wanted P. Andrei to be elected for that chair. The success of this group was due to I. Petrovici, an important political leader of People party, which was in the Government in that period of time. These struggles demonstrate the fact that any institutional intercession at the Letters Faculty meant at the same time to assume a power project. In conclusion, the appointment of Petre Andrei was made to save some hierarchical positions and the group favorable to him enlarged the influence and the authority within the Faculty.

